HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' מוסר בעלייה. שאין עלייה בכלל בית: **הנודר מן עלייה זו.** דברי הכל אין בית בכלל עלייה: **גמ' ר"מ היא.** דאמר עלייה לאו בכלל בית היא: **דאי וכו'** (ה). בבית ארץ משמע דמחובר בארעא הוי בית: עלייה דלא מיחבר בארעא לא הוי בכלל בית ארץ ולהכי בעי קרא לרבויי דהואיל דסמיכא אקירות הבית מטמאה: **האומר לחבירו בית שבביתי אני מוכר לך מראהו עלייה.** משום דאמר בית בביתי משמע עלייה בתוך ביתי: **טעמא דאמר בית בביתי הא אם אמר בית סתם אין יכול להראות לו עלייה.** דאין עלייה בכלל בית: **לימא ר"מ היא.** דאמר אין [עלייה] בכלל [בית]: **אפי' תימא רבנן.** לא תימא עלייה ממש. (ב) מאי עלייה דקתני: **מעולה שבגלסיו.** הבית המשובח שבביתו צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי. אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: **מתני' מוסר בדרגש.** דאין דרגש בכלל מיטה: **דרגש בכלל מיטה.** ואסור. אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש: **גמ' ערסא דגדא.** מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה: **כשהן מכרין אותו.** (ג) לכ"ג כשהוא אבל (ג): **כל העם כו' יתיב עליה.** בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא: **אלן יהבינן ליה.** משום דכתיב (ד) ויין למרי נפש. ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב: **לא היה כופהו.** ממש הכרעים מלמעלה: **אלא זוקפו.** שמעמידו על שני כרעיו ודיו: **ואי אמרת ערסא דגדא.** דמיטה משובה היא כ"כ אמאי אין צריך לכפותה: **והתניא וכו'.** וזו נמי הואיל ומיטה משובה היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא:

המיוחדת

מתני' הנודר מן הבית מותר בעלייה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]עלייה בכלל הבית [ב]הנודר מן עלייה מותר בבית: **גמ'** מאן תנא [ג]בבית [ג]לרבות את [א] היציע בבית לרבות את העלייה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל הבית למה לי קרא בבית לריבויא אביי אמר אפי' תימא רבנן בעיא קרא דסלקא דעתך אמינא [ד]בבית ארץ אחזתכם כתיב דמחבר בארעא שמיה בית עלייה הא לא מחבר בארעא כמאן אזלא הא [ה]דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא [ו]בית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה [ז]מעולה [ז]שבבתים: **מתני'** הנודר מן המטה מותר בדרגש דברי רבי מאיר וחכ"א [ח]דרגש בכלל מטה הנודר מן הדרגש מותר במטה: **גמ'** מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדא אמרו ליה רבנן לעולא הא [ט]דתנן [ט]כשהן מברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הדרגש כולה שתא לא יתיב עלה ההוא יומא יתיב עלה מתקיף לה רבינא מידי דהוה אבשר ויין דכולה שתא אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ההוא יומא אנן יהבינן ליה אלא הא קשיא דתניא דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו ואי אמרת ערסא דגדא הוא והתניא [י] הכופה את מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך הבית הוא כופה הא לא קשיא מידי

מתני' מן הבית מוסר בעלייה. דלרבי מאיר עלייה ליתא בכלל בית. ורבנן פליגי עליה דסבירא להו דעלייה בכלל בית מיהו מודו דהנודר מן העלייה מותר בבית: **דרגש.** מפרש בגמ': **מוסר ליבמה לאחומה.** תוך אלפים אמה הסמוכים לעיר: **לעיבורה.** תוך שבעים אמה ושיריים סמוך לעיר: **מן האגף ולפנים.** מסתיימת הדלת ולפנים אבל מה שעומד לחוץ כשהדלת נועלת מותר בו: **גמ' בבית.** דכתיב בנגעי בתים דהיינו בבית ארץ אחוזתכם. לרבות את היציע בבית לרבות את העליה אמר רב חסדא רבי מאיר היא דאי רבנן האמרי רבנן עלייה בכלל בית. הא לא מחבר בארעא כמאן אזלא הא דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בבית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה טעמא דא"ל בית שבביתי אני מוכר לך אבל בית סתם אינו מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבבתים. דאמר רב הונא בר חייא משמיה דעולא בבית בביתי אני מוכר לך מראהו עלייה לימא רבי מאיר היא אפילו תימא רבנן מאי עלייה מעולה שבגלסיו. הבית המשובח שבביתו צריך ליתן לו היכא דקאמר בית בביתי. אבל אי הוה אמר בית סתם היה יכול להראות לו עלייה ממש דעלייה בכלל בית: **מתני' מוסר בדרגש.** דאין דרגש בכלל מיטה: **דרגש בכלל מיטה.** ואסור. אבל הנודר מן הדרגש דברי הכל אין המיטה בכלל דרגש: **גמ' ערסא דגדא.** מיטה שעורכין אותה למזל ואין שום אדם ישן עליה: **כשהן מברין אותו.** לכ"ג כשהוא אבל (ג): **כל העם כו' יתיב עליה.** בתמיה מכלל דדרגש לאו ערסא דגדא הוא: **אלן יהבינן ליה.** משום דכתיב (ד) ויין למרי נפש. ה"נ אף על גב דכולה שתא לא יתיב עליה השתא יתיב: **לא היה כופהו.** ממש הכרעים מלמעלה: **אלא זוקפו.** שמעמידו על שני כרעיו ודיו: **ואי אמרת ערסא דגדא.** דמיטה משובה היא כ"כ אמאי אין צריך לכפותה: **והתניא וכו'.** וזו נמי הואיל ומיטה משובה היא צריך לכפותה אלא שמע מינה דרגש לאו ערסא דגדא הוא:

ה) מנחות קח:, ב) [בכרות י:], ג) [י"ש שבנכסים], ד) סנהדרין כ. מ"ק כז., ה) שם ושם תענית ל:, ו) [ל"ל למלך], ז) [משלי לא], ח) [מלוטש פרשה ו], ט) [נגעים פי"ל מ"ג], י) [ויקרא יג], כ) הך מיתה בפסחים שייך אחר מיתת עקיר שמיה ע"ש קיא: וכמ"ש ל"ל שבת סז.,

תורה אור השלם

1. כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם:
ויקרא יד לד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כ' מאיר וכו' דאי וכו' הס"ד ואח"כ מ"ה בבית ארץ וכו' הוי בית עלייה דלא הד"ל: (ב) ד"ה אפילו תימא וכו' ממש אלא מאי עלייה דקתני מעולה הד"ל: (ג) ד"ה כשהן וכו' אבל כל העם וכו' הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היציע. ל"ל הלבוש (ועי' ר"ן):

פירוש הרא"ש

מתני' הנודר מן הבית. שלא יכנס לבית: מותר ליכנס לעלייה. דלאו בכלל בית הוא: וחכמים אומרים עלייה בכלל בית. נראה דחכמים מודים בחדר ויציע דלא הוו בכלל בית להמוכר את הבית לא מכר את החדר ואת היציע [כ"כ סא.] אלמא בלשון בני אדם לא הוו בכלל בית: גמ' לרבות את היציע. לגבי נגעים מיתניא: ר"מ היא. ולהכי אילטריך קרא לרבויי דבלשון בני אדם לא הוו בכלל בית: לימא ר"מ היא. דמשמע משום שאמר בית בביתי דמשמע בית כל דהו הא אמר בית סתם אינו יכול ליתן לו עלייה והיינו כר"מ דאמר עלייה בכלל בכלל בית דאי דאמר רבנן אפילו אמר לו בית סתם נמי: מאי עלייה מעולה שבבתים. ודאי אם א"ל בית סתם מראהו עלייה אבל השתא דאמר ליה בית בביתי הא ליכא משמע לאפוקי עלייה דגריעא משום עלייה וירידה ולריך ליתן לו המעולה שבין שני בתים דהיינו בית ועלייה מיהו בית הגרוע שיש לו יכול ליתן לו והכי מסיק בשלהי מנחות דיד בעל השטר על התחתונה: **ערסא דגדא.** מטה העשויה למזל הבית כדאיתא ב) בפסחים גד גדי וסיעוק לא כי שרא דעתירותא נקיר שמיה ובית המשמרים אותו בנקיות לכך מכניס תמיד מטה מוצעת לנקיות: בשהיו מברין אותו. גבי הכן גדול [ל"ל מלך] מיתניא כשהוא אבל ומתכיליס אותו סעודה ראשונה: **כל העם.** המכרין אותו: **ההוא יומא.** שיש לו להתנהג בהכנעה ובזיזיפות יתיב עליה: **דרגש לא היה כופהו אלא זוקפו.** כלומר מניחו כמו שהוא זקוף ואין לפרש זוקפו על גדו דא"כ הוה ליה למימר זוקפו ודיו כדקאמרינן לקמן גבי מטה שנקליטיה ויוצאין ועוד לקמן ניחא שמן הדין היתה צריכה כפיה אלא שאינו יכול מפני הנקליטין הקבועין בה אבל הכא יכפה אם היא טעונה כפיה ואם אינה טעונה למה צריך לזוקפה:

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ט מהל' נדרים הל' טו טוש"ע י"ד סימן ריד סעיף כח: [ג מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הל' יג:]
יד ד מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' יט טוש"ע מ"מ סימן רי סעיף יב בהג"ה:
טו ה מיי' פ"ט מהל' נדרים הלכה טו:
טז ו מיי' פ"ז מהל' אבל הל' ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד:
יז ז מיי' פ"ה מהל' אבל הל' יח סמג עשין רנבנן ב טוש"ע י"ד סימן שפז סעי' ח:

מוסף רש"י

לימא ר' מאיר היא. דאי רבנן למה לי למימר, פשיטא, אלא לר' מאיר אלטריך דאע"ג דאמר שאין עליה בכלל בית, היכא דאמר בית בביתי אפילו עליה משמע ומראהו עליה, דיד בעל השטר על התחתונה, דימא דאליבא דר' מאיר נקט לגמלתיה (ראאמ"ה בשמו). **אפילו תימא רבנן.** ואלטריך דמאי עליה הבית המעולה, דבית בביתי משמע המיוחד והמשוב שבכולן, ומיירי שהקנהו לו בכסף או בשטר בזה הלשון (שם). **ערסא דגדא.** מיטה ושלמן היו לערוך מטה ושלמן בבית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למזל הבית מוצעת משום ימוש. גדל, מזל, ודומה לו (שבת סז:) גד גדי וסיעוק לא (שנהדרין כ. א). **כולה שתא לא יתיב עלה.** עד הגה לא ישב על אותה מיטה שהרי מוצעת היא לנוי הבית, ההוא יומא יתיב עלה. והשתא דאבל הוא בעינן לאותביה עלה, מהיכא תיפוק לן (שם).

תוספות

הנודר מן הבית מותר בעלייה. דעלייה אינה בכלל בית: **בבית לרבות היציע בבית לרבות העליה.** הקי' ה"ר יצחק הא דכתיב בקירות הבית ולא בקיר היציע ואמר הר"ש דהכך דכתיב' אינה בת"כ וגרסינן לה הכי כנגע נראה לי ולא לאחרים מכאן אמרו בית אבל אין פותחין לו אלונות לראות נגעו בבית להבית אלא הכתוב בבית להבית

מוסר ליבמה לאחומה. מפרש בגמרא ערסא דגדא. מיטה העשויה לכבוד ולמזל ואין יושבין עליה: **אנן יהבינן.** מי שמכרין אותו: **ואי אמרת ערסא דגדא אמאי לא** היה כופהו. דבשלמא אי ערסא דגדא דלא ניחא לן בעי כפייה דדרגש העור תלוי בגלגלות וליו שיקוף ויקשרנו למעלה מאלכסונתיו ולא יוכלו ליסב עליו: כל מטות שיש לו בבית. מפני כבודו: